

HET IS GENOEG!

Amsterdams platform tegen Overtoerisme

Sinds begin 2023 hebben diverse organisaties en personen overleg gevoerd over hoe zij hun inbreng op de ontwikkelingen in Amsterdam kunnen versterken: door meer af te stemmen, beter samen te werken en zo nodig een gemeenschappelijke vuist te maken. De focus ligt daarbij op bestrijding van overtoerisme en van het klimaat waarin commerciële belangen domineren en ondermijning gedijt.

Dit overleg krijgt meer gewicht door oprichting van een platform met een gezamenlijke visie, missie, strategie en agenda.

1. SITUATIESCHETS

Sinds de groei van het toerisme, vanaf ca. 2013, woedt in Amsterdam - met een korte onderbreking in corona-tijd - een discussie over de fors toegenomen toeristische druk op de stad. De gemeentelijke prognose is dat er in 2023 al minimaal 43 mio toeristen zullen zijn. Daarvan zijn ruim 20 mio overnachtende toeristen. De andere 23 mio zijn dagbezoekers¹.

De toeristische druk heeft een stevige impact op het functioneren van de stad en het dagelijks leven van de bewoners van de binnenstad. Dit overvolle Amsterdam met zijn op toerisme gerichte dienstverlening en winkelnering en zijn omvangrijke sex- en drugsindustrie, biedt een voedingsbodem voor criminaliteit en ondermijning. Je zou haast vergeten wat deze stad nog meer te bieden heeft aan zijn bewoners en bezoekers. Het gaat hier om de Binnenstad, het Centrum als geheel, en het Wallengebied in het bijzonder, waar het overtoerisme vanaf 2013/2014 's avonds het ergst is. Wat meer fijnmazigheid en maatwerk per straat, wal, buurt, stadsdeel en stad als geheel is noodzakelijk. Het overtoerisme is op sommige plekken en tijden in de stad en in straten en stegen nog veel erger dan elders. Dat geldt onder meer ook voor de 9-Straatjes en horecagebieden als het Rembrandtplein en Leidseplein

¹ <https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/bezoekersprognose-2023-2025>

Het gemeentebestuur - dat het toerisme jarenlang heeft gestimuleerd - ondanks de signalen van een verstoorde balans, voelt de urgentie onvoldoende om stevig op de rem te trappen. Met alle gevolgen van dien voor de bewoners.

Bewoners dupe van massaal toerisme

De bewoners van Amsterdam zijn op allerlei manieren de dupe van het overtoerisme:

- De leefbaarheid gaat sterk achteruit door ongekend grote stromen van toeristen door de straten. Op de Wallen is het nu zo druk, dat er 's avonds in de openbare ruimte sprake is van zeer onprettige en onveilige situaties. Ruis en herrie is alom aanwezig, evenals drugsdealen. Het buurtwaarderingcijfer was hier 4.7 voor overlast en 4.2 voor vervuiling, het laagst in de gehele stad².
- Ook in andere buurten, zoals de Nieuwmarkt, de 9-straatjes en de horeca-concentratiegebieden, heeft de leefbaarheid te lijden onder het massatoerisme.
- Nog steeds zorgt het (niet duurzame) vliegverkeer - waaronder veel budgetvluchten - voor een grote toestroom van toeristen, waarvan een belangrijk deel bijdraagt aan de verwording van de Amsterdamse binnenstad tot pretpark.
- Ondanks de hotelstop gaat de stad door met uitbreiding van de hotelcapaciteit. En zorgt de aanwezigheid van veel nieuwe hotels buiten Amsterdam in de Metropool Regio Amsterdam (MRA) voor duizenden, miljoenen extra dagbezoekers, die mogelijk pas (laat) in de avond de binnenstad en het centrum weer verlaten".
- De economie in veel buurten verandert. Het aanbod verschaalt. Winkels en andere buurtgerichte voorzieningen die oorspronkelijk bedoeld waren voor bewoners, worden omgezet in voorzieningen speciaal gericht op bezoekers. De lokale overheid loopt hier al vele jaren reactief achter de 'vrije' markt aan met alle gevolgen van dien, een verloederde Binnenstad met goedkoop toerisme en goedkope voorzieningen.
- Het massatoerisme heeft een prijsopdrijvend effect op het onroerend goed. Ruimtes waarvoor oorspronkelijk een redelijke huur werd gevraagd, worden nu vaak voor extreem hoge prijzen verhuurd, zoals de winkels in de 9-straatjes.
- Door toeristisch gebruik van woningen toe te staan, worden deze onttrokken aan het schaarse woningbestand en neemt de overlast in buurten toe.
- Het drugsgebruik in Amsterdam behoort tot het hoogste van Europa. Omdat Amsterdam toestaat dat in coffeeshops vrijelijk softdrugs worden verkocht, ook aan buitenlanders, trekt de stad veel drugstoeristen, naar schatting 3 tot 5 miljoen per jaar. De romantische gedachte dat vrije verkoop van softdrugs alleen maar relaxte mensen trekt, is helaas volstrekt onjuist gebleken. De 'vrije' softdrugshandel trekt veel drugscriminelen aan, wat

² <https://www.nul20.nl/dossiers/er-wel-wat-aan-hand-oude-centrum-van-stad>

gepaard gaat met toenemende intimidatie, afpersing, bedreiging, geweld en liquidaties. Zie ook ³

- In deze drugshandel gaat naar schatting enkele honderden miljoenen per jaar om. Niet alleen is de veiligheid in het geding, maar ook ontregeling van de samenleving door witwaspraktijken en (het gevaar van) ondermijning.
- Naast de coffeeshops zijn de prostituees achter de ramen een toeristische trekpleister die sterk bijdraagt aan de drukte in de binnenstad, met name op de Wallen.

Gemeente zit niet stil, maar...

Er zijn legio goede voornemens bij de gemeente Amsterdam om de drukte en de gevolgen daarvan te pareren, o.m. vastgelegd in De Aanpak Binnenstad, de Visie op de bezoekerseconomie en de Verordening op toerisme in balans. Veel maatregelen zijn echter onvoldoende effectief, gaan niet ver genoeg of komen pas op termijn tot uitvoering. Pas in 2035 hoopt de gemeente klaar te zijn met bestrijding van de toeristenoverlast... Het belang dat wordt gehecht aan de gemeentelijke inkomsten uit het toerisme, ad 200 miljoen op jaarbasis, lijkt een effectieve aanpak van de toeristendruk op de binnenstad in de weg te staan. Ook het voornemen om in 2024 als enige maatregel de toeristenbelasting te verhogen van 9 (gemiddeld) naar 12,5% - wat dus ook meer inkomsten voor de gemeente inhoudt - lijkt dat te bevestigen⁴.

2. VISIE

Monumentenstad Amsterdam verdient het om in stand gehouden en beschermd te worden, als plek om te wonen, te ondernemen en van kunst, cultuur en architectuur te genieten. Ook is er plaats voor andere vormen van recreatie en vermaak, mits deze in balans zijn met de legitieme aanspraak van bewoners op rust en stilte, met name in de nacht. Festivals en andere evenementen horen bij de stad, voor zover deze over de hele stad (en regio) worden gespreid en voldoen aan strenge geluids- en milieu-eisen. Het uitgaansleven hoort evenzeer bij de stad, mits geen inbreuk wordt gemaakt op het woongenot. Alleen met dit soort restricties kan de dynamiek en tolerantie in de stad in stand blijven en met verve worden verdedigd.

De stad heeft een open karakter en stelt haar deuren open voor iedereen die van haar schoonheid wil genieten. Bezoek van buiten de stad kan een verrijking zijn voor de stad. Dat toerisme moet dan wel binnen de aantallen blijven die de stad aankan. En van de toeristen wordt verwacht dat zij zich als gast gedragen en die gastvrijheid niet misbruiken om in Amsterdam alles te doen wat thuis niet kan of mag. Iedereen moet dus bijdragen aan de goede sfeer, aan een respectvolle omgang met het historisch erfgoed en met elkaar en daarmee aan het verblijfsgenot in Amsterdam.

Ten einde de Amsterdamse binnenstad voor bewoners aantrekkelijk en leefbaar te houden en bezoekers een prettig verblijf te bieden, willen de in het platform participerende

³ <https://www.parool.nl/amsterdam/barsten-in-het-blowparadijs-steun-groeit-om-toeristen-te-weren-b2cf25b0/>

⁴ <https://www.amsterdam.nl/nieuws/nieuwsoverzicht/begroting-2024/#>

organisaties en personen zich inzetten voor een goed en veilig leefklimaat, een sterk gereduceerd en gelimiteerd aantal verblijfs- en dagtoeristen, het terugdringen van de overlast die voortkomt uit de hoge toeristendruk, een divers aanbod van winkels en voorzieningen en het tegengaan van toeristisch woninggebruik. Om iedereen te kunnen laten genieten van de stad is het ook nodig dat wordt ingezet op bestrijding van de criminaliteit, witwaspraktijken rond vastgoed, en van andere activiteiten die bijdragen aan ondermijning van de Amsterdamse samenleving.

3. STRATEGIE

Voor de effectiviteit van het Platform is het van belang dat bewoners, ondernemers en bezoekers worden bereikt en geïnformeerd en dat potentieel bij het platform betrokken personen worden gemobiliseerd. Daarbij moet door de keuze van media en boodschap een breed publiek worden aangesproken, waarbij ook jongeren worden bereikt en geïnteresseerd.

Amsterdam moet internationaal op de kaart komen te staan als cultuur-, kunst- en architectuurcentrum, met de grachtengordel als Unesco Werelderfgoed. Voor zover er sprake is van city-marketing moet die daarop worden gericht en niet op toeristen die de stad niet veel meer bezorgen dan drugsoverlast, vervuiling en lawaai, zonder de klassieke rugzaktoerist daarmee te vereenzelvigen. De cultuur, de architectuur, de stedenbouw moeten daarom het leidende criterium worden, dat uitgedragen wordt naar alle bezoekers, ongeacht hun herkomst.

Hoewel iedereen zijn bijdrage levert aan het verblijfs-genot in de binnenstad, is er maar één instantie, de lokale overheid, die verantwoordelijk moet worden gehouden voor het leefbaar en aantrekkelijk houden van de binnenstad, zodat bewoners er willen blijven wonen, ondernemers kwalitatief investeren, de monocultuur en de take-away lifestyle worden teruggedrongen en het aantal toeristische bezoekers binnen de afgesproken limieten blijft.

Het imago van het platform richting gemeente is: een verband van samenwerkende organisaties die op het standpunt staan dat aan het overtoerisme, de toeristische overlast en ondermijning alleen een eind gemaakt kan worden als *er fors wordt ingegrepen*, waarbij drastische maatregelen en echte gamechangers niet uit de weg worden gegaan.

Werkwijze

Bundeling van krachten in het Amsterdamse platform tegen overtoerisme wil niet zeggen dat de deelnemers voortaan alles samen doen. Iedere deelnemende organisatie is en blijft vrij om eigen initiatieven te nemen en in voorkomend geval niet mee te doen aan een gemeenschappelijk initiatief. Wel houden de deelnemende partijen elkaar over en weer op de hoogte van voorgenomen activiteiten die raken aan de missie van het platform en zijn zij alert op situaties waarin gemeenschappelijk optreden meerwaarde oplevert.

Vanwege de centrale rol van de gemeente zullen initiatieven van het platform veelal gericht zijn op beïnvloeding van het lokaal bestuur (gemeenteraad, B&W, DB Centrum, adviescommissie Centrum). Alle bekende middelen staan het platform ter beschikking, zoals brieven, raadsadressen, initiatiefvoorstellen, overleg en debat, zienswijzen, inspraak, en bezwaar en beroep. Ook het voeren van actie behoort tot de mogelijkheden.

4. AGENDA

De agenda van het platform bestaat uit het promoten en bewerkstelligen van een serie maatregelen. De samenwerkende organisaties en personen onderschrijven de urgentie daarvan. De agenda wordt van tijd tot tijd in goed overleg geactualiseerd.

Maatregelen ter vermindering aantallen toeristen

1. Hoewel het wenselijk is het aantal toeristische overnachtingen verder te reduceren (naar 18 miljoen of minder), dient in elk geval strikt te worden vastgehouden aan de bovengrens van 20 miljoen per jaar, zoals vastgelegd in de Verordening op toerisme in balans. Alle te nemen maatregelen moeten daar aantoonbaar aan bijdragen.
 2. Het navenant verminderen van het aantal dagtoeristen, onder meer door verhoging van de gemakkelijksbelasting en toepassing daarvan op alle belangrijke toeristische attracties.
 3. Stapsgewijze verhoging van de toeristenbelasting naar 40%.
 4. De gemeente moet - als lokale overheid én aandeelhouder - extra inzetten op vermindering van het aantal vluchten van en naar Schiphol, hetgeen tevens resulteert in minder geluidsoverlast en een schonere lucht.
 5. Een aanzienlijke reductie van de toeristische overnachtingscapaciteit door:
 - a) Consequente doorvoering van de hotelstop, door de bestaande plancapaciteit in de bestemmingsplannen te schrappen - via een voorbereidingsbesluit en een paraplubestemmingsplan - en alleen mee te werken aan nieuwe hotelvoorzieningen als er sprake is van nieuw voor oud.
 - b) Geen vakantieverbuur meer toe te staan in de centrale delen van de stad, waardoor ook de veel voorkomende overlast in zgn. airbnb-appartementen wordt teruggedrongen.
 - c) Het aantal B&B-vergunningen en -locaties sterk te verminderen, hetgeen tevens bijdraagt aan regulier gebruik van woonruimte.
 - d) Regionale afspraken te maken die aansluiten op het (aan te scherpen) Amsterdamse overnachtingsbeleid.
 6. Invoering van het ingezetenen-criterium bij de coffeeshops, waardoor buitenlandse drugszoekers op legale wijze worden geweerd, hetgeen resulteert in 3 à 5 miljoen minder bezoekers per jaar.
 7. Verplaatsing van de prostitutie naar binnen, voorlopig door gebruik te maken van one-way folie dat de prostituees aan het zicht onttrekt, waardoor de kijktoerist op de Wallen niets meer te zoeken heeft.
- N.B.** Op zich is er niets mis met meer spreiding van de prostitutie over de stad, mits dat nergens de vorm aanneemt van een 'toeristische attractie'. Geen enkele buurt zit daarop te wachten. Voor de Wallen biedt vermindering van het aantal prostituees geen soelaas als de raamprostitutie als toeristentrekker in stand blijft.

Maatregelen ter verbetering diversiteit en leefklimaat

8. Meer greep krijgen op een divers winkel- en voorzieningenaanbod door uitbreiding van het verbod op toeristenwinkels en andere ongewenste branches, waardoor monoculturen, verschraving van het aanbod en wit-waspraktijken (kunnen) worden tegengegaan. Het volledig benutten van het bestaande juridisch instrumentarium – o.m. bestemmingsplan - en het zo nodig doen van voorstellen tot wetswijziging.
9. Het breed inzetten van effectieve vormen van samenwerking tussen gemeente, corporaties en welwillende ondernemers en beleggers, zoals de NV Zeedijk en Stadsgoed.
10. Invoering van een vergunningplicht voor alle ondernemingen in straten in en om de Wallen en diepgaand onderzoek naar de vergunningsaanvragen.
11. Bibop-achtige controles bij alle onroerend-goedtransacties in hartje binnenstad en het daartoe zo nodig doen van voorstellen tot wetswijziging.
12. Invoering van een horeca-stop in de binnenstad, door voor nieuwe horeca en uitbreiding van bestaande horeca geen vergunning meer te verlenen, behoudens in geval van nieuw voor oud. Dat geldt ook voor terrassen.
13. Een verbod op georganiseerde kroegentochten (e.d.) en een lik-op-stukbeleid richting uitbaters.
14. In het verlengde van het invoeren van het ingezetenen-criterium beperking van het aantal coffeeshops in de binnenstad, zodat daar geen sprake meer is van de hoogste concentratie van coffeeshops ter wereld. En spreiding van de overige coffeeshops over de stad.
15. Verplaatsing van toeristische functies, die qua aard niet gebonden zijn aan de binnenstad (zoals Madame Tussaud), naar andere delen van de stad.
16. Vermindering van consumptie-gerelateerde overlast in het algemeen. Voorkom het eten op straat door in de vergunning op te nemen dat de gekochte waar in de zaak zelf gegeten wordt of duurzaam verpakt wordt meegegeven. Dit voorkomt veel vervuiling en kan in de APV worden opgenomen.
17. Meer gerichte handhavingsacties per gebied in overleg met de Bizz en bewoners, op steeds wisselende plekken in de stad.

DE BIJ HET PLATFORM AANGESLOTEN ORGANISATIES EN PERSONEN

Wijkcentrum d'Oude Stadt, Dingeman Coumou

Wij Amsterdam, Teun Hubar

Stop de Gekte, Ed Huijg

Vereniging Voordestad, Fred Kramer

Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad, Govert Janssen

Stichting Katrijn, Sam Nemeth

Grachten 9+, Carla Hoffschulte